

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 338.121

Бєлова А.І.доктор економічних наук,
професор кафедри економіки та менеджменту
Інституту інноваційної освіти

Київського національного університету будівництва і архітектури

Кочедикова А.Є.

аспірант

Київського національного університету будівництва і архітектури

**ЧИННИКИ ГЕНЕРУВАННЯ ОЗНАК ІННОВАЦІЙНОСТІ
ЗАДЛЯ ПОБУДОВИ ОРИГІНАЛЬНОГО
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ
БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Сучасний стан будівельних підприємств характеризується низьким рівнем розвитку, різномасштабними деструктивними соціально-економічними та суспільно-політичними трансформаціями, які зумовлюють кількісні та якісні зміни в економічній архітектоніці та інноваційній динаміці підприємств будівельного комплексу, що функціонують в умовах обмежених ресурсів різної природи. Однак структурні зрушення на будівельних підприємствах не відбуваються в напрямках загальносвітових тенденцій інноваційного зростання, оскільки мають розбалансований характер, що вимагає нових підходів до управління інноваційною діяльністю останнього шляхом побудови оригінального організаційно-економічного інструментарію задля збереження галузі і забезпечення конкурентоспроможності в умовах мінливого середовища.

Ключові слова: стабільність, інноваційність, інвестиційність, ресурсний потенціал, організаційно-економічний механізм, конкурентоспроможність.

Современное состояние строительных предприятий характеризуется низким уровнем развития, разномасштабными деструктивными социально-экономическими и общественно-политическими трансформациями, которые обуславливают количественные и качественные изменения в экономической архитектонике и инновационной динамике предприятий строительного комплекса, функционирующих в условиях ограниченных ресурсов различной природы. Однако структурные сдвиги на строительных предприятиях не происходят в направлениях общемировых тенденций инновационного роста, поскольку имеют разбалансированный характер, что требует новых подходов к управлению инновационной деятельностью последнего путем построения оригинального организационно-экономического инструментария для сохранения отрасли и обеспечения конкурентоспособности в условиях изменяющейся среды.

Ключевые слова: стабильность, инновационность, инвестиционность, ресурсный потенциал, организационно-экономический механизм, конкурентоспособность.

Постановка проблеми. Необхідно визнати, що зростаюча інтенсивність використання та нераціональне освоєння ресурсів різної природи, економічна нестабільність, збільшення частки застарілих технологій, оновлення основних засобів на вітчизняних будівельних підприємствах значно посилюють ризики виникнення технологічних катастроф за сучасного нагромадження суспільно-політичних загроз українському державотворенню. Основою будь якого підприємства є формування конкурентних переваг та залучення до трансформаційних процесів чинників, які уможливають цілеорієнтовані зміни. Державні органи влади

зацікавлені в підвищенні рівня інноваційного виробничого потенціалу та інтенсифікації інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, оскільки використання інновацій забезпечить відповідним структурам, що функціонують у певній галузі та в економіці у цілому, конкурентні переваги, високий підприємницький дохід, унаслідок чого посилиться конкурентоспроможність галузі на національному та міжнародному ринках.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Слід зазначити, що теоретичним і прикладним аспектам вирішення даної проблематики щодо дослідження інноваційної політики підприємств

будівельної індустрії та їх упровадження на підприємствах присвячено праці вітчизняних і зарубіжних науковців, таких як О.А. Бондар, Н.В. Краснокутська, І.М. Крейдич, А.О. Касич, В.В. Микитенко, Р.В. Шульц та ін. Проте потребують подальшого вивчення та розв'язання системно-універсальні питання щодо побудови оригінальної моделі інноваційного розвитку саме підприємств будівельної індустрії.

Мета статті. Потребує ретельного дослідження проблема побудови оригінального організаційно-економічного інструментарію інноваційної діяльності будівельних підприємств задля розроблення інноваційної стратегії та забезпечення конкурентних переваг в умовах перманентного нарощення військово-економічних загроз національній економіці та українському державотворенню. Розглядаючи інноваційний розвиток економічної системи, варто зазначити, що управлінський вплив на інноваційний розвиток підприємства та галузі має також державна інноваційна політика.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зазначене вимагає вдосконалення сучасного організаційно-економічного інструментарію управління інноваційним розвитком виробничо-економічних систем для надійного та збалансованого їхнього функціонування і підвищення конкурентоспроможності як на внутрішньому так і світовому ринках.

Базовою умовою для здійснення інноваційної діяльності є набір необхідних ресурсів організаційно-економічної системи, що здійснює трансформацію цих ресурсів в інноваційний продукт. Дана елементна сукупність характеризує рівень потенційно можливого розвитку інноваційної сфери галузі і виступає як окрема економічна категорія – інноваційний потенціал. Таким чином, можна виділити один із принципів побудови моделі інноваційного розвитку: здатність як підприємств, так і галузі до інноваційного розвитку, що характеризується рівнем галузевого інноваційного потенціалу.

Метою інноваційного розвитку виробничо-економічних систем є підвищення рівня інновативності шляхом організації високотехнологічних виробництв, заснованих на використанні інтелектуальної праці, що створюють товари з високою часткою доданої вартості.

Звідси можемо виокремити поняття «інноваційний розвиток галузі» як соціально-економічний процес, в основі якого лежить формування галузевої інноваційної системи, здатної до збільшення інноваційного потенціалу та його реалізації шляхом створення інноваційних продуктів.

Галуzeвий інноваційний розвиток ґрунтується на нижченаведених принципах, а саме:

- інноваційний розвиток виробничо-економічних систем здійснюється в умовах галузевого інноваційного середовища;

- процес інноваційного розвитку забезпечується побудовою галузевої інноваційної системи;

- в основі інноваційного розвитку будівельної галузі лежить здатність до інноваційного мислення і сприйняття як окремої особистості, так і суспільства у цілому;

- ефективність інноваційного розвитку галузі залежить від інноваційної культури, а також мотиваційних механізмів інноваційної діяльності;

- здатність галузі до інноваційного розвитку характеризується рівнем інноваційного потенціалу виробничо-економічних систем.

Дані принципи уможливають будову організаційно-економічної моделі інноваційного розвитку будівельної галузі, яка враховує особливості виробничо-економічних систем, їх рівень розвитку, готовності до інновативності, для забезпечення конкурентоспроможності як окремо визначеної галузі, так і економіки країни у цілому.

Інноваційний розвиток виробничо-економічних систем передбачає наявність стратегічного потенціалу, що характеризується наявними ресурсами і можливістю їх трансформації в кінцевий інноваційний продукт. Сукупність факторів і умов, що характеризують здатність виробничо-економічних систем до інноваційного розвитку, становлять галуzeвий інноваційний потенціал, у нашому випадку – підприємств будівельної індустрії. Інноваційний потенціал можна охарактеризувати як здатність системи до самозбереження та трансформації для задоволення потреб ринку, тобто здатність до змін.

Основними характерними особливостями інноваційного потенціалу є ресурсний, кадровий, матеріально-технічний, інформаційний, організаційний, а також фінансовий потенціал. Складники інноваційного потенціалу для побудови оригінальної організаційно-економічної моделі інноваційного розвитку будівельних підприємств, не є системозалежними, а характеризується своєю унікальністю, специфічністю і готовністю до інноваційних змін. Зокрема, кадровий складник є генератором інноваційних ідей, а матеріально-технічний складник виступає матеріально-речовою базою формування інноваційного потенціалу, фінансові ресурси виконують функції надходжень фінансових коштів і мають вплив під час вибору інноваційних проектів відповідно до потреб функціонування і розвитку інноваційної сфери. Особливої уваги заслуговує організаційний складник, що являє собою сукупність управлінських функцій, підрозділів і виконав-

ців, які виконують певні обов'язки, включаючи комплекс методів, за допомогою яких здійснюється управлінський вплив. Ефективне функціонування суб'єкта господарювання неможливе без інформаційного складника, який нині забезпечує інформаційні потоки і лежить в основі всього управлінського процесу, сприяє ефективному управлінню витрат на інновації і забезпечує умови реалізації інших елементів потенціалу. Відсутність інформації та ігнорування інформаційних потоків унеможливить ефективну діяльність виробничо-економічної системи в умовах трансформаційних змін.

Слід зазначити, що ресурсний потенціал як один із впливових потенціалів розглядається як складник інноваційного й являє собою сукупність конкретних господарських ресурсів, які використовуються в певних соціально-економічних формах для виробництва інноваційної продукції.

Однак ресурсний потенціал виробничо-економічної системи не тотожний інноваційному, оскільки ефективність та раціональність використання наявного ресурсного потенціалу залежить від стану соціально-економічного середовища суб'єкта, від наявності ефективного механізму, стимулюючого та координуючого економічні відносини в інноваційному середовищі. Під час організації виробництва використання ресурсів завжди цілеорієнтовано, ресурси мають бути певним чином організовані для реалізації потреб господарюючих суб'єктів та економіки у цілому.

Отже, організаційно-економічний складник інноваційного потенціалу проявляється у ступені ефективності інноваційного механізму та рівні розвитку інноваційної інфраструктури, що забезпечують трансформацію ресурсного потенціалу виробничо-економічних систем в інноваційний.

Функціональна особливість організаційно-економічного складника інноваційного потенціалу проявляється у разі:

- ускладнення змісту, структури та динаміки ресурсної бази інноваційного розвитку різних виробничо-економічних систем;
- ефективного використання ресурсного потенціалу за пріоритетних напрямів виробничо-економічних систем;
- розширення можливостей використання ресурсного потенціалу для ефективної інноваційної діяльності;
- вибору найбільш пріоритетних напрямів інноваційних можливостей;
- інтенсифікації використання інноваційних ресурсів та досягнень науково-технічного прогресу для забезпечення сталого економічного розвитку.

Для підвищення інноваційної активності суб'єктів виробничо-економічних систем пропонуємо визначення економічної категорії «інноваційний потенціал будівельної галузі» як частини сукупного потенціалу галузі, системи критеріїв, що визначають величину приросту галузевого потенціалу будівельних підприємств від використання інноваційних ресурсів в умовах досягнутого рівня розвитку інноваційної інфраструктури і механізму інноваційної діяльності.

Отже, можемо виділити основні чинники, що впливають на інноваційний потенціал будівельних підприємств, формують його масштаби і напрями використання:

- інноваційна політика;
- інноваційна стратегія будівельних підприємств, бізнес-структур, суб'єктів наукової сфери тощо;
- мінливе середовище та конкуренція;
- наявний рівень розвитку інноваційної інфраструктури;
- стан наявних і залучених науково-технічних розробок виробничо-економічних систем та ін.

Вищевказані чинники характеризують здатність виробничо-економічних систем ініціювати, поширювати нововведення, а також залучати ресурси різної природи на принципах комерційної результативності.

Економічні відносини щодо формування ресурсної бази інноваційного потенціалу, створення інноваційної продукції з високою часткою доданої вартості характеризують інноваційний процес і матеріальне виробництво економічних відносин.

Вищезазначене дає можливість охарактеризувати сутність інноваційного потенціалу, який можна оцінити лише тоді, коли інноваційна діяльність розглядається в нерозривній єдності з науково-технічною та виробничою діяльністю, тобто наука, інновації та виробництво повинні виступати як єдина органічна система. Нині ефективному нарощенню інноваційного потенціалу будівельних підприємств сприятиме створення економічних умов, що убезпечать взаємодію і розвиток взаємозалежних ланок даної системи на відповідному рівні господарювання.

Структура інноваційного потенціалу будівельних підприємств включає науково-технічний потенціал галузей матеріального виробництва та невиробничої сфери.

Згідно з критерієм класифікації інноваційного потенціалу за формами власності виділяємо потенціал державної, приватної та змішаної форм власності, функціональний характер потенціалу характеризує кадровий, матері-

ально-технічний та інформаційний складники, що визначає їх взаємозалежність, аналіз діяльності, розвитку і вибір напрямів взаємоув'язки складників потенціалу.

За джерелом формування інноваційний потенціал будівельної галузі характеризується власним потенціалом, являє собою вартісну величину інноваційного потенціалу, що є в наявності виробничо-економічної системи, і залученим – вартісну величину залученого потенціалу. Збільшення інноваційного потенціалу є нагальною необхідністю обслуговування галузі і задоволення потреб ринку, нарощення ж інноваційного потенціалу формується як за рахунок наукових установ, проектно-конструкторських бюро, так і за рахунок накопичених інноваційних потенціалів інших підприємств які є взаємозалежними.

Щільне місце має закріпити державна підтримка в рамках інноваційної діяльності, що уможливить стабілізацію і підйом підприємств будівельної галузі, досягнення умов для ефективного функціонування і раціонального використання фінансових ресурсів за рахунок збереження, розвитку і нарощення науково-технічного потенціалу та створення сприятливих умов для інноваційної діяльності.

Для активізації інноваційної діяльності будівельних підприємств, стимулювання створення, використання і розповсюдження нововведень необхідна реалізація механізму формування галузевих інноваційних програм, що дасть змогу здійснити якісні зміни в інноваційній політиці будівельних підприємств.

Практика останніх років показала неефективність використання державних інноваційних ресурсів та виконання державних інноваційних програм. Нині ці проблеми нівелюються шляхом використання інноваційних механізмів у контексті спрямування зусиль органів влади на розвиток його інноваційного потенціалу, заснованого на стимулюванні розвитку інноваційно активних підприємницьких бізнес-структур. Прикладом цього має стати приватно-державне партнерство, яке останніми роками набуває все більшої популярності.

Мотивація участі в партнерстві державного сектора зумовлена як загальними, так і специфічними цілями, а саме:

- економічне зростання і забезпечення конкурентоспроможності науково-технічної продукції та послуг;
- стимулювання інноваційної активності виробників високотехнологічної продукції будівельного призначення і наданих послуг;
- створення нових наукомістких фірм та підтримка малих і середніх інноваційних будівельних підприємств;

- залучення бюджетних та позабюджетних джерел фінансування та підвищення їх ефективності на дослідження і розробки.

На основі дослідження сутності інноваційного розвитку підприємств будівельної галузі та ролі державної інноваційної політики запропонована модель інноваційного розвитку останнього, що визначає систему взаємозв'язків між економічними категоріями. Дана модель дає змогу визначити характер взаємодії серед учасників процесу інноваційного розвитку виробничо-економічних систем, встановити порядок інформаційного обміну та послідовність використання інструментів, необхідних для ефективного інноваційного розвитку будівельних підприємств в Україні.

Зважаючи на відсутність у сучасній економічній науці чіткого визначення організаційно-економічної моделі інноваційного розвитку будівельних підприємств, нами пропонується характеризувати її як систему взаємозв'язків, які забезпечують цілеспрямований вплив державної інноваційної політики на інноваційну сферу суб'єктів господарювання за допомогою реалізації механізму інноваційного розвитку галузі.

Єдиним суб'єктом, якому під силу запустити процес стрімкого інноваційного розвитку, є держава, а алгоритм рішення поставленого завдання полягає в її інноваційній політиці.

Галузева інноваційна політика як підсистема державної інноваційної політики, виконує роль керуючої ланки, що визначає в процесі реалізації законодавчих і виконавчих заходів напрям і характер модернізації інноваційної сфери інноваційного розвитку.

Для реалізації інноваційного розвитку будівельних підприємств необхідна диверсифікована гнучка система інструментів, що дасть змогу виконувати необхідні перетворення всіх елементів інноваційної сфери. Здійснення процесу інноваційного розвитку галузі має бути побудоване на принципах комплексності, системності та послідовності, що убезпечить підприємства від непередбачених ризиків.

Нині інноваційну діяльність підприємств будівельної галузі можна охарактеризувати як безсистемну з непослідовним характером, що свідчить про відсутність належної інноваційної моделі розвитку даних підприємств. Створення передумов для активізації інноваційної діяльності зумовлює необхідність розроблення методів та інструментів, що дають змогу враховувати особливості економічних інтересів суб'єктів господарювання, специфіки і рівня розвитку будівельних підприємств, для підвищення конкурентоспроможності економіки країни в цілому.

Одним із таких інструментів можна назвати оцінку інноваційного потенціалу підприємства, а проведений аналіз структурних пропорцій дасть змогу приймати обґрунтовані управлінські рішення і вибирати конкретні напрями стимулювання того чи іншого складника інноваційного потенціалу залежно від цільових установок і завдань як окремого підприємства, так і галузі:

- оцінка інноваційного потенціалу будівельного підприємства;
- розроблення механізмів трансферу результатів науково-технічної діяльності;
- розроблення механізму фінансування інноваційної діяльності будівельних підприємств.

Висновки. З вищенаведеного можемо констатувати, що комплексна, цілеспрямована модернізація інноваційної сфери будівель-

них підприємств виражена в її вдосконаленні інституційного середовища, інфраструктури, системи фінансування, у зміцненні соціально-культурної основи та формуванні ефективних важелів управління та мотивації.

Модель інноваційного розвитку виробничо-економічних систем характеризується наявністю зворотних зв'язків, у ході яких процес реалізації інноваційної політики може бути скоригований на основі аналізу інноваційної динаміки в галузі. Дана модель ураховує взаємодію різних рівнів організації інноваційної діяльності в умовах самостійності, у методах реалізації інноваційної політики, використовуючи важелі впливу на виробничо-економічні системи для ефективної інноваційної політики та побудови оригінальної організаційно-економічної моделі інноваційного розвитку підприємств будівельної індустрії.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 роки» від 12.09.2012 № 921 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/921-2012-%D0%BF>.
2. Антипов Д.В. Модель управління устойчивостью функционирования промышленного предприятия / Д.В. Антипов // Економіка: реалії часу. – 2013. – № 2(7). – С. 73–80 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n2.html>.
3. Дорофеева В.В. Система адаптационных механизмов предприятия как основа реализации его стратегии развития / В.В. Дорофеева // Научные труды вольного экономического общества России. Том 137: Развитие инновационной экономики в России. – М. : МАТИ–РГТУ им. К.Э. Циолковского. 2010. – С. 193–197.
5. Долошко Н.Г. Природа экономической устойчивости предприятия: критерии и факторы / Н.Г. Долошко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/30_OINXXI_2013/Economics/10_147121.doc.htm.
6. Белова А.І. Формування системи стратегічного управління реструктуризацією промислових підприємств / А.І. Белова // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції: науковий журнал. – Херсон : ХНТУ, 2013. – № 12(01). – С. 40–48.
8. Бондар О.А. Методологічна платформа поняття «економічна система» в контексті забезпечення результативності функціонування підприємств / О.А. Бондар // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 10. – С. 67–69.

Belova A.I., Kochedykova A.E.

FACTORS GENERATING CHARACTERISTICS OF INNOVATION TO BUILD AN ORIGINAL ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC INSTRUMENTS OF CONSTRUCTION COMPANIES

Modern state of the construction companies is characterized by a low level of development, different scale of destructive socio-economic and socio-political transformations, which cause quantitative and qualitative changes and economic architectonics, those innovative dynamics of enterprises of building complex, functioning in conditions of limited resources of different nature. However, structural shifts in the construction enterprises do not occur in the areas of global trends in innovation-based growth, because they have an unbalanced character that requires new approaches to the management of innovative activities of the latter by creating original organizational-economic instruments to save the industry and ensure the competitiveness in a changing environment.

The proposed model of innovative development of production-economic systems is characterized by the presence of feedback, in which the process of implementation of innovation policy can be

adjusted based on the analysis of innovative dynamics in the industry, the implementation mechanism of innovative development.

This model must consider the interaction of different levels of organization of innovative activity in conditions of independence, in the methods of implementation of innovation policies using the levers of influence on production and economic systems for effective innovation policy and building an original business model of innovative development of enterprises of the construction industry.

Keywords: stability, innovation, investiciniai, resource potential, organizational-economic mechanism of competitiveness.

УДК 330.331

Бучинська Т.В.

викладач кафедри міжнародного менеджменту та маркетингу
Тернопільського національного економічного університету

ОЦІНКА ПЕРСОНАЛУ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті досліджено методологічні основи формування ефективної системи оцінки персоналу. Розглянуто цілі, завдання, принципи та методичні підходи до проведення оцінки персоналу, проведено аналіз основних методів оцінки працівників. Висвітлено, що головною метою підприємств в умовах конкуренції стає розроблення стратегій розвитку професійної компетентності персоналу підприємства, де головна роль відводиться оцінці, яка спрямована на виявлення потенціалу кожного працівника. Підкреслено необхідність застосування сучасних методів оцінки персоналу, а також важливість залучення персоналу до регулярного проходження оцінки, включаючи самоаналіз та саморозвиток. Обґрунтовано доцільність розроблення комплексного методичного підходу до формування належної оцінки персоналу як важливого елементу ефективного управління. Запропоновано проведення комплексної оцінки персоналу на підприємстві на основі системного підходу для підвищення його конкурентоспроможності. Наголошено на потребі проведення подальших досліджень у напрямі пошуку підходів до всебічної, комплексної оцінки персоналу відповідно до умов сьогодення, а також використання новітніх наукових підходів для забезпечення ефективності оцінки персоналу на підприємстві.

Ключові слова: персонал, оцінка персоналу, методи оцінки персоналу, принципи оцінки персоналу, управління персоналом, конкурентоспроможність.

В статье исследованы методологические основы формирования эффективной системы оценки персонала. Рассмотрены цели, задачи, принципы и методические подходы к проведению оценки персонала, проведен анализ основных методов оценки работников. Освещено, что главной целью предприятий в условиях конкуренции становится разработка стратегий развития профессиональной компетентности персонала предприятия, где главная роль отводится оценке, которая направлена на выявление потенциала каждого работника. Подчеркнуты необходимость применения современных методов оценки персонала, а также важность привлечения персонала к регулярному прохождению оценки, включая самоанализ и саморазвитие. Обоснована целесообразность разработки комплексного методического подхода к формированию надлежащей оценки персонала как важного элемента эффективного управления. Предложено проведение комплексной оценки персонала на предприятии на основе системного подхода с целью повышения его конкурентоспособности. Отмечена необходимость проведения дальнейших исследований в направлении поиска подходов к всесторонней, комплексной оценке персонала в соответствии с условиями настоящего, а также использование новейших научных подходов для обеспечения эффективности оценки персонала на предприятии.

Ключевые слова: персонал, оценка персонала, методы оценки персонала, принципы оценки персонала, управление персоналом, конкурентоспособность.